

FACULTEIT FARMACEUTISCHE WETENSCHAPPEN
Harelbekestraat 72
9000 GENT

STAGEHANDLEIDING

Apr. Inge Van Tongelen
Stagecoördinator

Prof. Dr. Apr. J.P. REMON
Voorzitter Stagecommissie

Inleiding

Binnen de opleiding tot apotheker neemt de stage een belangrijke plaats in. Zij is de afronding van een wetenschappelijke opleiding en heeft tot doel de wetenschappelijke kennis en de vaardigheden die de student tijdens de opleiding verworven heeft te toetsen, toe te passen of verder uit te diepen door de confrontatie met de praktijksituatie.

De rol van de apotheker heeft zich in de loop van de jaren sterk gewijzigd. Toch is en blijft de apotheker de enige geschikte persoon die een geneesmiddel mag en kan afleveren. Deze wijziging van de beroepsinhoud heeft geleid tot een aanpassing van de apothekersopleiding. Er wordt nu meer aandacht besteed aan farmacotherapie, rationeel geneesmiddelengebruik, Farmaceutische Zorg en communicatievaardigheden.

Dit leidt tot een patiëntgerichte aanpak, gericht op het optimaliseren van de farmacotherapie, het reduceren van geneesmiddel-gerelateerde problemen en het verbeteren van zelfmanagement en levenskwaliteit van de patiënt.

De beroepservaring en de eigen visie van de stagemeester is zeer belangrijk bij het vormen van de toekomstige collega's.

Deze handleiding doet vooral dienst als geheugensteun om bepaalde zaken waaraan de stagemeester in eerste instantie niet dacht even in herinnering te brengen. De handleiding heeft tot doel stagemeesters en stagiairs te helpen bij het systematisch doornemen van de ruime materie die het onderwerp uitmaakt van de voorziene 26 weken stage.

Wij willen er de nadruk op leggen dat vooral de stagiair moet durven om dingen te vragen. Voor hen scheppen bepaalde zaken misschien problemen, terwijl de stagemeester deze dingen heel evident vindt. Door te communiceren met de stagemeester kan men veel meer leren dan door niets te vragen.

Wij willen U als stagemeester alvast hartelijk danken voor uw belangloze inzet voor onze stagiairs en voor het vertrouwen dat U als stagemeester in onze Universiteit stelt.

Deel 1 : Algemene informatie, stageregeling en -verzekering

1. Algemene informatie

1.1. Belangrijke gegevens voor stagemeester en stagiair

1.1.1. Duur van de stage

De totale stage duurt volgens de fungerende wetgeving 26 weken (=988 uren). Een stageweek bevat min 38 en max 42uur. Het uurrooster en de stageplanning wordt bij de start van de stage in overleg tussen stagemeester en stagiair vastgelegd.

1.1.2. Stage in een ziekenhuisapotheek of twee openbare apotheken

Er wordt toegelaten dat de stagiair een periode van 4 weken stage loopt in een ziekenhuisapotheek. Zij/hij moet dit vooraf met haar/zijn stagemeester in de openbare apotheek overeengekomen zijn.

De bedoeling van deze ziekenhuisstage is “kennis te maken” met de werking van een ziekenhuisapotheek. Deze kennismaking kan een hulpmiddel zijn bij de keuze om eventueel de Master na Masteropleiding ziekenhuisfarmacie te volgen.

Eventueel kan ook stage gedaan worden in twee openbare apotheken.

1.1.3. Aanvraag voor de stage

De eerste masterstudent dient het formulier “Stage-aanvraag” in bij de stagecoördinator, ten laatste op 15 november (ttz in het het jaar vóór de stage).

Deze aanvraag wordt onderzocht en voor advies aan de Provinciale raad van de Orde alsook aan de Farmaceutische Inspectiediensten voorgelegd. In geval deze aanvraag niet kan gehonoreerd worden dan zal de student hierover zo snel mogelijk ingelicht worden. Wanneer iemand als stagemeester aanvaard is, zal deze persoon hierover bericht ontvangen.

Alle wijzigingen van de stage-aanvraag moeten gemeld worden aan de stagecoördinator.

1.1.4. Mondelinge overeenkomst stagemeester-stagiair voor een stageplaats

We dringen er op aan dat zowel de stagemeester als de stagiair na het mondeling afspreken van de stage zich ook aan deze overeenkomst houdt.

Wanneer de stagiair om een geldige reden een andere plaats zoekt, vragen wij met aandrang dat de stagiair stagemeester X hiervan verwittigt.

1.2. Wie mag stagemeester worden ?

De 'stagemeester' is de apotheker die in de stageapotheek effectief de didactische begeleiding van de stagiair op zich neemt. Adjunct-apothekers kunnen dus ook aanvaard worden als stagemeester.

Beroepsgebonden voorwaarden

- De stagemeester heeft minimaal vier jaar voltijdse (of een equivalent hiervan) beroepservaring in een officina-apotheek en is minimaal vier jaar ingeschreven bij de Orde der Apothekers.
- De Provinciale Raad van de Orde der Apothekers en het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten geven gunstig advies over de betrokken apotheker. De adviezen worden jaarlijks ingewonnen.
- De stagemeester is minimum vier vijfde tewerkgesteld in de stageapotheek.
- In de stageapotheek zijn niet meer dan twee voltijdse assistenten (of een equivalent hiervan) per apotheker.
- Een stagemeester kan maximaal 1 stagiair tegelijk begeleiden.
- De stagemeester heeft geen verwantschap met de stagiair tot en met de vierde graad. Deze voorwaarde geldt tevens voor de titularis, eigenaar en/of andere personeelsleden van de stageapotheek.
- De stagemeester meldt elke wijziging van situatie in de stageapotheek onmiddellijk aan de stagecoördinator.

Inhoudelijke voorwaarden

- De stagemeester respecteert het KB van 21.01.2009 over het begrip farmaceutische zorg.
- De stagemeester is bereid om mee te werken aan onderzoeksprojecten lopende aan de universiteit.

Materiële voorwaarden

- De stagemeester stelt voldoende uitrusting ter beschikking van de stagiair zoals beschreven in het KB van 21.01.2009.
- In de stageapotheek zijn de nodige naslagwerken raadpleegbaar. Elke stageapotheek stelt minimaal één werk per thema ter beschikking van de stagiair.
- De stagiair heeft vrije toegang in de stageapotheek tot elektronische wetenschappelijke databanken.

Verdere aanbevelingen

- De stagemeester stelt ruimte en tijd ter beschikking van de stagiair, zodat het leren optimaal kan verlopen.

- De stagiairs worden geadviseerd om niet in de nabije buurt van hun woonplaats en niet bij dichte familie, vrienden of kennissen stage te lopen.

Bovenstaande voorwaarden gelden voor alle Vlaamse universiteiten. Na advies te hebben ingewonnen van de Orde der Apothekers en de Algemene Farmaceutische Inspectie beslissen de stagecommissies van de universiteiten over het al dan niet aanvaarden van een stagemeester.

2. Stageregeling

2.1. Doelstelling van de stage

Tijdens de stage wordt kennis gemaakt met *alle aspecten* van het apothekersberoep, waarbij het zelfstandig werken als einddoel kan gesteld worden.

2.2. Indeling, spreiding en plaats van de stage

De stage vindt plaats op het einde van de opleiding nl in de 2^e master in de Farmaceutische Zorg/Geneesmiddelenontwikkeling. De stage kan aangevangen worden na de eerste zittijd van de 1^e master. In principe betekent dit dat de stagiair gedurende de maanden juli-augustus-september, tussen de eerste en tweede master, stage kan lopen. De stage wordt onderbroken in de maanden oktober-november-december die door de student aan de Faculteit worden doorgebracht. Indien de stagemeester continuïteit wenst kan tijdens deze periode op zaterdag stage gedaan worden. Nadien (vanaf de kerstvakantie) wordt de stage verder gezet in een ononderbroken periode.

Gedurende de maand januari zijn er enkele examens gepland (keuzevakken, Vak Farmaceutische Zorg). Indien de student dit wenst kan gedurende de examens wel verder stage gedaan worden.

De stagiair moet tijdens de normale openingsuren van de apotheek aanwezig zijn op de stage met een minimumbelasting van 38 uur/week en een maximumbelasting van 42 uur/week.

Er wordt in geen geval van stagemeester(s) of stageplaats(en) gewisseld tijdens de periode.

Activiteiten ivm stage georganiseerd door de Universiteit (terugkomdagen/seminaries/ on-line discussies Geïntegreerde Farmaceutische Kennis) volgen de academische kalender.

2.3. Stageplan

De student vult een stageplan in (document terug te vinden op Minerva) waarin duidelijk vermeld staat welke dagen/uren hij aanwezig zal zijn in de apotheek. Hij bespreekt dit stageplan vooraf met zijn stagemeeester.

Hij/zij dient dit stageplan elektronisch in bij de stagecoördinator (eerste gedeelte van de stage tegen 8 juli/ tweede gedeelte = van eind september tot half december tot einde van de stage tegen 15 december), aan de stagemeeester bezorgt hij een afgeprinte versie. Indien er zich tijdens de stage een wijziging voordoet past hij dit onmiddellijk aan in zijn stageplan en bezorgt de gewijzigde versie aan de stagecoördinator (per email) en zijn stagemeeester.

2.4. Aanwezigheid van de stagiair

Aan de hand van de informatie verkregen via het stageplan worden er steekproefcontroles uitgevoerd op de aanwezigheid van de stagiair in de apotheek binnen de aangegeven periode. Fraude in verband met stageperiodes betekent een onmiddellijke verwijzing naar een volgende zitting !

2.5. Passende werkkledij

De stagiair is verplicht tijdens de stage passende werkkledij te dragen en dit in overleg met de stagemeeester. Hygiëne is zeer belangrijk. De stagiair zorgt ervoor om er steeds fris en verzorgd bij te lopen.

2.6. Ziekteregeling

Bij ziekte dient de stagiair onmiddellijk de stagemeeester alsook de Universiteit (stagecoördinator) te verwittigen. Er dient tevens een doktersattest te worden voorgelegd.

De ziekteperiode kan niet als officiële stageperiode worden aanvaard. Stagemeeester en stagiair bespreken wanneer de periode zal worden ingehaald. De stagiair meldt wanneer de afwezige dagen zullen ingehaald worden.

2.7. Terugkomdagen

Terugkomdagen worden tijdens de stage voorzien en kunnen georganiseerd worden door de Universiteit en Beroepsverenigingen. Op deze terugkomdagen worden de onderwerpen meestal gekozen na overleg met de Universiteit. De onderwerpen handelen over praktische beroepsgerichte onderwerpen o.a. apotheekbeheer, apotheekovername, tarificatie, het voorschrift, boekhouding,

Lijsten van de aanwezige stagiairs worden door de Universiteit bij de beroepsverenigingen opgevraagd om fraude te voorkomen. De Universiteit maakt vooraf bekend welke terugkomdagen meetellen als stage.

2.8. Nuttige contactpersonen

Mochten er zich gedurende de stage problemen voordoen, dan kan tijdens de kantooruren contact worden opgenomen met volgende personen :

- *Stagecoördinator:*
Apr. Inge VAN TONGELEN
Tel : 09/264.80.43
Fax : 09/264.81.94
e-mail: Inge.VanTongelen @UGent.be
- *Decaan en facultair stageverantwoordelijke :*
Prof. Dr. Apr. J.P. REMON
Tel : 09/264.80.54
Fax : 09/222.82.36
JeanPaul.Remon@UGent.be
- *Adres :*
Faculteit Farmaceutische Wetenschappen
Harelbekestraat 72
9000 GENT

3. Stageverzekering

Tijdens de stageperiode is de stagiair door de Universiteit Gent verzekerd voor burgerlijke aansprakelijkheid op de stage en lichamelijke letsels opgelopen tijdens de verplaatsing van en naar de stageplaats.

Deel 2 : Stageprogramma

1. Inleiding

Het doel van de stage in een openbare apotheek is de stagiair een specifieke beroepsopleiding te geven onder de leiding van een erkend apotheker en onder de supervisie van de Faculteit. De stage maakt deel uit van de academische opleiding. Het is de bedoeling om de stagiair te betrekken bij zoveel mogelijk activiteiten in de apotheek.

Aan de stagemeeesters wordt gevraagd om de stagiair vrij snel te betrekken bij het afleveren van geneesmiddelen aan de balie, dit **ten allerlaatste na 13 weken stage**.

2. Inhoud

Tijdens de stage wordt de theoretische kennis toegepast in de dagdagelijkse praktijk van de apotheek. Volgende aspecten komen aan bod:

- Farmacotherapie en rationeel gebruik van geneesmiddelen.
- Geïntegreerde kennis van het geneesmiddel
- Kritische informatie en voorlichting met betrekking tot het geneesmiddel (zelfzorggeneesmiddelen inclusief)
- Farmaceutische-technische kennis
- Belgisch farmaceutische wetgeving en deontologische regels
- Structuur van de sociale zekerheid en ziekteverzekeringen
- Het Belgische gezondheids-en geneesmiddelenbeleid alsook de financiële structuur hiervan.

3. Eindcompetenties

Concreet leidt het vervullen van de 26 weken stage tot de volgende eindcompetenties:

- Zelfstandig de taken van een apotheker uitvoeren.
- Bereiding van geneesmiddelen uitvoeren conform de relevante kwaliteitseisen.
- Advies verstrekken met betrekking tot een verantwoord geneesmiddelengebruik

- Verbanden leggen tussen de kennis verworven vanuit de diverse opleidingsonderdelen in de bachelor-en masterjaren.
- Verbanden tussen de kennis, verworven vanuit de diverse opleidingsonderdelen in de bachelor-en masterjaren, toepassen in de dagdagelijkse praktijk.
- Wetenschappelijke informatie in relatie tot het beroep kritisch beoordelen
- Getuigen van een attitude tot levenslang leren
- Communiceren in een multidisciplinaire professionele omgeving.

Wanneer welke competenties worden ingeoeffend in de apotheek laten we over aan de stagemeeester. Hij kent immers het beste zijn eigen apotheek/zijn eigen werkwijze/zijn eigen stagiair. Wel willen we uitdrukkelijk erop wijzen dat bij eventuele vragen/problemen zowel de stagemeeester als de stagiair steeds contact kan opnemen met de stagecoördinator.

Deel 3 : Stageopdrachten, stage-evaluatie en stagedocumenten

1. Opdrachten tijdens de stage

De rol van de apotheker heeft zich in de loop van de jaren sterk gewijzigd. De taken van de huidige apotheker zijn velerlei o.a. bereiding van magistrale en officinale recepten, patiëntenbegeleiding, advies voor verantwoord geneesmiddelengebruik (= Farmaceutische Zorg) en geïntegreerde kennis van het geneesmiddel.

Deze uiteenlopende taken binnen het apothekersberoep reflecteren zich ook in de stageopdrachten. Het stageschrift van voorheen is geëvolueerd naar een verzameling van verschillende opdrachten. Elke opdracht kadert binnen één van de specifieke taken van de apotheker nl. 1/ Magistrale bereidingen 2/ Farmaceutische zorg 3/ Geïntegreerde Farmaceutische Kennis.

1.1. Magistrale bereidingen

Het belang van de magistrale bereidingen in de apotheek mag, hoewel sterk verminderd, niet verwaarloosd worden. In de praktijk komen trouwens bij de jongere generatie apothekers hierdoor frekwenter problemen voor. Daarom acht de faculteit het nog steeds noodzakelijk dat er tijdens de stage voldoende aandacht besteed wordt aan farmaceutisch technische kennis en kwaliteitszorg.

De student dient 15 interessante of moeilijke magistrale bereidingen die tijdens de stageperiode zijn voorgekomen te bespreken. Bijvoorbeeld: bereidingen met onverenigbaarheden, moeilijke bereidingen, bereidingen met een specialiteit, een recept waarbij opzoeken nodig waren.

Bij de keuze van de bereidingen wordt ervoor gezorgd dat er zoveel mogelijk verschillende galenische vormen aan bod komen.

Per bereiding worden volgende punten besproken:

- Probleemstelling

- Aanpak probleem

- Relevante farmacologische en fysico-chemische eigenschappen van de actieve bestanddelen,

- Relevante fysico-chemische eigenschappen van de hulpstoffen alsook hun rol in de bereiding,

- Bereidingswijze stap voor stap,

- Wetgeving (maximale dosissen volgens BF en Regentsbesluit, etikettering, aflevering en bewaring),

- Een voorbeeld van het volledige etiket zoals het zou worden aangebracht,

- Bereidingsprotocol.

Bij de bespreking van de farmacologische en fysico-chemische eigenschappen wordt uitdrukkelijk gevraagd om enkel deze eigenschappen te vermelden die relevant zijn voor de specifieke bereiding (dus geen opsomming overgenomen uit de Martindale

of Merck !). Tracht de bespreking van de probleemstelling of de bereidingswijze ook zodanig te formuleren dat enkel de relevante zaken aan bod komen.

Om te bewijzen dat de bereiding wel degelijk uit de praktijk komt, wordt gevraagd om een (geanonimiseerde) copie van het volledige voorschrift toe te voegen.

Een volledig uitgewerkt voorbeeld is terug te vinden op Minerva. De opdracht i.v.m. magistrale bereidingen wordt ingediend ten laatste in de week vóór de paasvakantie.

1.2. Farmaceutische Zorg

De meer patiëntgerichte aanpak van het beroep van apotheker heeft tot het ontstaan van het concept “farmaceutische zorg” geleid. Farmaceutische zorg bestaat uit het optimaliseren van de farmacotherapie, het reduceren van geneesmiddel-gerelateerde problemen en het verbeteren van zelfmanagement en levenskwaliteit van de patiënt.

In het kader van deze farmaceutische zorg wordt jaarlijks een farmaceutische studie uitgevoerd worden door de stagiair in de stage-apotheek. Hierbij worden door de student een aantal patiënten opgevolgd wat betreft medicatiehistoriek en levenskwaliteit. De resultaten en bijhorende interpretatie van deze opvolging dienen overgemaakt te worden aan de faculteit.

In de loop van de maand november wordt een infosessie gegeven voor de stagemeeesters en de stagiairs. Op deze infosessie zal het theoretische gedeelte van de studie worden toegelicht. Een groep van experts (farmacotherapeut, farmaco-econoom, geneesheer-specialist) zullen de verschillende aspecten toelichten.

Voor de stagiairs zal een tweede infosessie gegeven worden waar vooral de praktische uitvoering van de studie zal toegelicht worden.

De farmaceutische studie loopt gedurende het tweede gedeelte van de stage.

De rapportering van de resultaten van deze studie gebeurt schriftelijk en elektronisch. De resultaten moeten ingediend worden op een door de stagecoördinator medegedeelde datum.

1.3. Geïntegreerde bespreking van één of meerdere “interessante voorschriften”

Om de jonge generatie apothekers te stimuleren tot een attitude van vakoverschrijdende en actieve kennistoepassing en levenslange kennisverwerving werd er een casusgebaseerd opleidingsonderdeel “Geïntegreerde Farmaceutische Kennis” ingevoerd. Individueel en in (zowel synchrone als asynchrone) discussiegroepen bekwamen de stagiairs zich aan de hand van

reële casussen tot de vakoverschrijdende analyse en benadering van de geneesmiddel-patiënt-relatie en van farmaceutische problemen.

Opdracht(en)

- Synchronische geïntegreerde groepsbespreking van een aangereikte reële casus (1ste semester)
In het 1ste semester analyseren de studenten (synchroon in groepjes) een casus op een vakoverschrijdende manier.
- Asynchrone on-line discussies over verschillende aangereikte reële casussen (2de semester)
Daar de studenten tijdens het 2de semester op uiteenliggende plaatsen op stage zijn, verlopen de discussies dan on-line in de elektronische leeromgeving Minerva. De uitwerking van de on-line discussiegroepen laat toe dat de stagiairs tijdens de stage op een zelfstandige en tegelijkertijd ook collaboratieve manier casussen kunnen analyseren en feedback krijgen zonder dat ze zich naar de faculteit hoeven te verplaatsen. Iedere casus is zó opgebouwd dat de geneesmiddelen en aandoeningen van een patiënt gedurende een zestal apotheekbezoeken beschreven worden.

De resultaten moeten ingediend worden op een door de stagecoördinator medegedeelde datum.

2. Stage-evaluatie

De totale beoordeling van de stage gebeurt op verschillende niveaus. Het eindcijfer van het vak stage en geïntegreerde farmaceutische kennis wordt berekend aan de hand van onderstaande wegingsfactoren. De student moet geslaagd zijn voor alle onderdelen van de evaluaties om te kunnen slagen voor het vak.

Periodegebonden evaluatie: Stage-examen(20%)

Niet-periodegebonden evaluatie : evaluatie door apotheker-stagemeester (35%)
 opdrachten i.v.m. “geïntegreerde farmaceutische kennis” (17,5%)
 opdrachten i.v.m. “farmaceutische zorg”: (17,5%)
 opdrachten i.v.m. magistrale bereidingen: (10%)

Evaluatie door de stagemeester

Op het einde van de stageperiode wordt naar de stagemeester een evaluatiefiche van de stage opgestuurd. Er wordt aangedrongen dat de stagemeester zijn verantwoordelijkheid neemt bij het invullen van deze evaluatiefiche.

Na het invullen van de evaluatiefiche wordt de stagemeester vriendelijk verzocht om deze fiche zo snel mogelijk terug te sturen naar:

Faculteit Farmaceutische Wetenschappen,
t.a.v. Apr. I. Van Tongelen, Stagecoördinator
Harelbekestraat 72, 9000 GENT

Indien de student niet geslaagd is voor de evaluatie van de stagemeester zal de examencommissie beslissen over een eventuele additionele stageperiode.

Stage-examen

Het stage-examen is een afsluitend, vakoverschrijdend examen dat peilt naar de bekwaamheden van de laatstejaarsstudenten, die hun volledig curriculum doorlopen hebben en hun 26 weken stage afgerond hebben. Het is een multiple-choise examen, opgesteld uit vragen m.b.t. specialiteitenkennis, farmaceutische zorg (cfr. de studie waaraan de studenten deelgenomen hebben), wetgeving en geïntegreerde farmaceutische kennis (cfr. Online behandelde casussen).

3. Stagedocumenten

Onderstaande documenten moeten ingediend te worden.

Door de stagiair

Voor en tijdens de stage:

- Stageplan vakantieperiode: elektronisch in te dienen bij de stagecoördinator, ten laatste op 8 juli.
Aan de stagemeeester wordt een papieren versie (=afgeprint) van dit stageplan gegeven.
- Stageplan 2^e semester (= vervolg, tot einde stage): elektronisch in te dienen bij de stagecoördinator, ten laatste op 15 december.
Aan de stagemeeester wordt een papieren versie (=afgeprint) van dit stageplan gegeven.

Onmiddellijk na het beëindigen van de stage, voor het eerste examen:

- Stagegetuigschrift

Ten bewijze dat er 26 weken stage gelopen werd. Er wordt één stagegetuigschrift ingevuld per stageplaats. Studenten die op verschillende plaatsen stage lopen kunnen bij de stagecoördinator één of twee bijkomende blanco getuigschriften komen afhalen.

Hierop worden volgende zaken ingevuld :

jaartal

naam en voornaam van de stagiair (voluit geschreven)

aantal weken

plaats en datum (datum einde stage) van afgifte

rechts onderaan handtekening stagemeeester en stempel van de apotheek

Door de stagemeeester

- evaluatiefiche van de stage.